

כָּל חֵידוּ מִינָה נִפְקִין, וְהוּא חֲדוּתָא (ס"א והוא חירותא) דְּכֹלָא. אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים, סֵטְרָא דְּדִינָא קִשְׂיָא, אִי לְטֹב, בְּסֵטְרָא (ר'ובלָא) דְּשִׁמְאֵלָא, אֲתַעֵר בֵּיהּ רַחֲמוּתָא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (שיר השירים ב) שְׁמָאלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי. אִי לְבִישׁ, בְּסֵטְרָא דְּשִׁמְאֵלָא, אֲתַעֵר בֵּיהּ דִּינָא קִשְׂיָא, כְּמָה דְּאֵת אָמַר, (ירמיה א) מִצְפּוֹן תִּפְתַּח הַרְעָה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, וְדָאִי בֵּית אֱלֹהִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בֵּית אֱלֹהִים, הֵינּוּ שְׁכֵנוֹת קִרְיַת מְלָךְ רַב. אִית מְלָךְ סֵתָם, וְאִית מְלָךְ רַב, וְדָאִי עֵלְמָא עֵלְמָא, מְלָךְ רַב אִיהוּ, וְדָא הוּא (שם) קִרְיַת מְלָךְ רַב.

מִמְנָה וְכֹלָם רַחֲמִים (ר'וינִים), כָּל הַשְּׁמָחוֹת יוֹצְאוֹת מִמְנָה, וְהוּא שְׁמַחַת (וְהוּא חֲרוֹת) הַכֹּל. אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים - הַצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה. אִם לְטוֹב, בְּצַד (הַיִּבֵּל) הַשְּׁמָאל מִתְעוֹרְרַת בּוֹ אַחֲבָה, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר שְׁמָאלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי. אִם לְרַע, בְּצַד הַשְּׁמָאל מִתְעוֹרֵר בּוֹ דִּין קָשָׁה, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר מִצְפּוֹן תִּפְתַּח הַרְעָה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. וְדָאִי בֵּית אֱלֹהִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בֵּית אֱלֹהִים, הֵינּוּ שְׁכֵנוֹת קִרְיַת מְלָךְ רַב. יֵשׁ מְלָךְ סֵתָם וְיֵשׁ מְלָךְ רַב. וְדָאִי שְׁהַעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן הוּא מְלָךְ רַב, וְזוּהִי קִרְיַת מְלָךְ רַב.

רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי חֲזַקְיָה הָיוּ יוֹשְׁבִים תַּחַת הָאֵילָנוֹת שֶׁל שְׂדֵה אוֹנוֹ. נִרְדָּם רַבִּי חֲזִיָּא, וְרָאָה אֶת אֱלֹהֵיהוּ. אָמַר, מֵהוֹכַחַת הַדֶּרֶךְ שֶׁל מֵר מֵאִיר הַשְּׂדֵה. אָמַר, כַּעַת בָּאתִי לְהוֹדִיעַ שְׁקֻרוּבָה יְרוּשָׁלַיִם לְהַחֲרֹב, וְכֹל אוֹתָן קִרְיֹת הַחֲכָמִים, מִשּׁוּם שְׁירוּשָׁלַיִם הִיא דִּין, וְעַל דִּין עוֹמְדַת וְעַל דִּין תַּחֲרֹב, וְהִנֵּה נִתְּנָה רְשׁוּת לְסַמְא"ל עֲלֶיהָ וְעַל גְּבוּרֵי הָעוֹלָם, וּבֵאתִי לְהוֹדִיעַ לְחַכְמֵים אוּלַי יֵאָרִיכוּ אֶת שְׁנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שְׁהָרִי כָּל זְמַן שְׁנַמְצָאת בָּהּ תּוֹרָה - הִיא עוֹמְדַת, מִשּׁוּם שְׁהַתּוֹרָה עֵץ הַחַיִּים הָעוֹמֵד עֲלֶיהָ. כָּל זְמַן שְׁהַתּוֹרָה מִתְעוֹרְרַת לְמַטָּה - עֵץ הַחַיִּים לֹא זֶה לְמַעְלָה. פְּסָקָה הַתּוֹרָה לְמַטָּה - עֵץ הַחַיִּים מִסְתַּלֵּק (מִמְנָה) מִן הָעוֹלָם.

רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי חֲזַקְיָה, הוּוּ יִתְבִּי תַחֲוֹת אֵילָנֵי דְחַקְלֵ אוֹנוֹ, אֲדַמּוּף רַבִּי חֲזִיָּא, חֲמָא לִיהּ לְאֱלֹהֵיהוּ, אָמַר מִקְסֻטִיטוּרָא דְמַר, חַקְלָא נְהִיר. אָמַר, הַשְּׁתָא אֲתִינָא לְאוּדְעָא, דִּירוּשָׁלַם קָרִיב אִיהוּ לְאֲתַחֲרָבָא, וְכֹל אֵינּוֹן קִרְתִּין דְּחַכְמֵינָא. בְּגִין דִּירוּשָׁלַם דִּינָא אִיהוּ, וְעַל דִּינָא קִיִּימָא, וְעַל דִּינָא אֲתַחֲרָב, וְהָא אֲתִיְהִיב רְשׁוֹ לְסַמְא"ל עֲלָהּ, וְעַל תַּקִּיפֵי עֵלְמָא, וְאֲתִינָא לְאוּדְעָא לְחַכְמֵינָא דִּיִּלְמָא יוֹרְכוּן שְׁנֵי דִירוּשָׁלַם, דְּהָא כָּל זְמַנָּא דְאוּרִייתָא אֲשַׁתְּפַח בָּהּ, הִיא קִיִּימָא. בְּגִין דְאוּרִייתָא אֵילָנָא דְחִיִּי דְקִיִּימֵי עֲלָהּ, (תרי נוסחי אינין) כָּל זְמַנָּא דְאוּרִייתָא אֲתַעֵר לְתַתָּא אֵילָנָא דְחִיִּי לֹא אַעֲדֵי לְעֵילָא, פָּסַק אוּרִייתָא לְתַתָּא אֵילָנָא דְחִיִּי אֲסַתְּלַק (מִינָה) מִעֵלְמָא.

וְעַל דָּא, כָּל זְמַנָּא דְחַכְמֵינָא יַחֲדוּן בָּהּ בְּאוּרִייתָא, לֹא יִכִּיל סַמְא"ל בְּהוּ, דְּהָא כְּתִיב, (בראשית כז) הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדִים יְדֵי עֶשָׂו, דָּא הוּא אוּרִייתָא עֵלְמָא, דְּאֶקְרִי קוֹל יַעֲקֹב, בְּעוֹד דְּהָהוּא קוֹל לֹא פָּסַק, דְּבוּר שְׁלִטָא וְיִכְלָא, וְעַל דָּא לֹא אַצְטְרִיף אוּרִייתָא

וְעַל דָּא, כָּל זְמַנָּא דְחַכְמֵינָא יַחֲדוּן בָּהּ בְּאוּרִייתָא, לֹא יִכִּיל סַמְא"ל בְּהוּ, דְּהָא כְּתִיב, (בראשית כז) הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדִים יְדֵי עֶשָׂו, דָּא הוּא אוּרִייתָא עֵלְמָא, דְּאֶקְרִי קוֹל יַעֲקֹב, בְּעוֹד דְּהָהוּא קוֹל לֹא פָּסַק, דְּבוּר שְׁלִטָא וְיִכְלָא, וְעַל דָּא לֹא אַצְטְרִיף אוּרִייתָא

למפסק. ואתער (דף קנא ע"ב) רבי חי'א, ואזלו
ואמרו מלה דא לחכימ'א.

אמר רבי ייסא, פלא ידעין דא, והכי הוא,
דכתיב, (תהלים קכז) אם ה' לא ישמר עיר
שוא שקד שומר, אל'ין אנון דמשתדלין
באורייתא, קרתא קדישא קיימא עלייהו, ולא
על גבריין תקיפין דעלמא, היינו דכתיב אם
ה' לא ישמר עיר וגו'.

וירא והנה באר בשדה וגו'. (בראשית כט)
יהודה פתח ואמר, (תהלים ג)
מזמור לדוד בברחו מפני
אבשלום בנו. הא קרא אתער
ביה חבריא. אבל מזמור לדוד, אמאי קאמר
שירה, אי בגין דבריה איהו דקם עליה, קינה
יתיר מיבעי ליה, דהא אבאיש עלוי דבר נש
זעיר מקריבוי, מדאחרא סגי. אלא, מזמור
לדוד, אמר שירה, והכי בעי דוד, דחשיב
דקדשא בריהו הוא סליק ליה חובוי לההוא
עלמא. פיון דחמא, דהקא בהאי עלמא בעי
למגביה מניה, חדי.

תו, דחמא דעלאי מניה הוּו בעלמא, דקא
ברחו, וכלהו בלחודייהו. יעקב ערק,
דכתיב, (הושע יב) ויברח יעקב שדה ארם, וערק
בלחודוי. משה ערק, דכתיב, (שמות ב)
משה מפני פרעה, וערק בלחודוי. ודוד ברח,
כל אינון שולטני ארעא, וכל אינון גיברי
ארעא, ורישיהון דישראל, בלהו ערקין
עמיה וסחרין ליה, מימיניה ומשמאליה,
לנטרא ליה מפל סטריין, פיון דחמא שבחא
דא, אמר שירתא.

ואמר רבי יהודה, בלהו אערעו בהאי באר.
ודוד אמאי לא אערע ביה. אלא, דוד
מארי דכבו, הנה לקבליה, (דברי'א) ביהוא
זמנא, ובגין כן, לא אערע ביה. ליעקב

הדבר הזה לחכמים.
אמר רבי ייסא, הכל יודעים את
זה, וכך הוא, שכתוב אם ה' לא
ישמר עיר שוא שקד שומר. אלו
הם שמשתדלים בתורה, הקריה
הקדושה עומדת עליהם, ולא על
הגברים הגבורים של העולם,
הינו שכתוב אם ה' לא ישמר עיר
וגו'.

וירא והנה באר בשדה וגו'. רבי
יהודה פתח ואמר, (תהלים א)
מזמור לדוד בברחו מפני
אבשלום בנו. בפסוק הזה
התעוררו החברים, אבל מזמור
לדוד, למה אמר שירה? אם
משום שבנו הוא שקם עליו,
יותר קינה היה צריך להיות,
שהרי הרע עליו על האדם קצת
מקרובו משאחר הרבה. אלא
מזמור לדוד, אמר שירה, וכך
בקש דוד, שחשב שהקדוש
ברוך הוא סלק את חטאו לעולם
ההוא. פיון שראה שבאן בעולם
הזה רוצה לגבות ממנו, שמח.

עוד, שראה שעליונים ממנו היו
בעולם שברחו, וכלם לבדם.
יעקב ברח, שכתוב (הושע יב)
ויברח יעקב שדה ארם, וברח
לבדו. משה ברח, שכתוב (שמות ב)
ויברח משה מפני פרעה, וברח
לבדו. ודוד ברח, כל אותם
שליטי הארץ וכל אותם גבורי
הארץ וראשי ישראל, כלם ברחו
עמו, וסובבים מימינו ומשמאלו
לשמר אותו מפל הצדדים. פיון
שראה השבח הזה, אמר שירה.
ואמר רבי יהודה, כלם פגשו את
הבאר הזו. ולמה דוד לא פגש
בה? אלא דוד בעל שנאה היה
כנגדו [של הכאר] באותו הזמן,
ומשום כן לא פגש בה. את
יעקב ומשה קבלה אותם הבאר
בשמחה ורצתה להתקרב עמם.
ועל כן, פיון שראתה אותם